

De autonomy fan skoallen, Lodewijk Asscher en it Frysk

*Nuvere kop, sille jo as Lyts Frisia-lêzer wol tinke. Wat hat de autonomy fan skoallen no mei Lodewijk Asscher te krijen? En hat waarnimmend boargemaster Asscher fan Amsterdam wat mei it Frysk?*⁸

Ik wit net oft Asscher wat mei it Frysk hat. Dat soe moai wêze, want wy koene sa'n flinke bestjoerder yn Fryslân grif wol brûke. In alle gefallen hat er wat mei de autonomy fan skoallen. Of winliken mei de trochsketten autonomy fan skoallen. Of noch better: mei de trochsketten autonomy fan de skoalbestjoerders.

Sytze T. Hiemstra (skriuwer FFU)

Ik haw sels it ferbân mei it Frysk lein doe't ik in stikje oer him lies yn it *Onderwijsblad*.⁹ en it Fryske lid fan de *Stjoergroep Hoekstra*, boargemaster M.C.M. Waanders fan Dongeradiel, it op in kongres oer it Frysk yn it fuortset ûnderwiis oer de Fryske skoalbestjoerders hie en har hâlding as it om it plak pak fan it Frysk yn it ûnderwiis gong.¹⁰ Dat wiisde net botte fleurich.

Trochsketten skoalbestjoerders

Ynformeel wisten wy dat by de *Feriening Frysk Underwiis* fansels al lang. Mar it waard no swart op wyt set troch in wichtich lid fan in wichtige *stjoergroep*, in lid fan in ploechje pommeranten dy't de opdracht meikrige hiene om te besjen hoevolle rykstaken oft der foar it Frysk nei ús eigen provinsje oerbrocht wurde koene. Ut soarte hie de stjoergroep it ear yn 'it fjild' te harkjen lein. En kaam sadwaande ek by ús *skoalbestjoerders* te lâne.¹¹ En harke mei ynmoed nei harren skel, falsk, heech en twingend lûd.

⁸Dit stikje is skreaun ein juny 2010.

⁹Gaby van der Mee, "Lodewijk Asscher over zijn eigen schoolstrijd met besturen. 'Ik heb niet het geduld te wachten op regels uit Den Haag'", *Onderwijsblad*, nû. 7, 10 april 2010, s. 28-30.

¹⁰*Decentralisatie taken en bevoegdheden Friese taal en cultuur. Doel en middel*. Ljouwert, Provinsjehûs, 15 maart 2010, powerpointprissentasje.

¹¹By in harksitting op 16 oktober 2009; dêr wiene benammen bestjoerders fan it primêr ûnderwiis.

Nei harren rop om eigen baas te wêzen en te bliuwen. *Autonomy* neame se dat sels.

Wat wy mear 'offisjeus' al lang wisten, is dat nochal wat skoalbestjoerders, as de kniper op de skine komt, net safolle fan it Frysk hawwe moatte. Yn it geunstichste gefal bewize se ús taal wat ljippetsjinst. Mar wat dwaan? Leaver sette se de hakken yn it sân. 'De *automie* van het onderwijs moet uitgangspunt zijn', is harren betinken neffens de powerpointprissentasje fan frou Waanders. Wat soene de bestjoerders mei har rop om 'autonomy' no krekt bedoele? Dat liket my helder en klear: oaren moatte har mar net bemuoie mei it Frysk op de skoallen. Dat is te lestich. Dan kin de grutte 'ferdwyntruk' net mear tapast wurde as it om it Frysk giet.

De bestjoerders fan it basisûnderwiis joegen nochal heech fan harsels op: 'Op veel fronten werkt het PO aan kwaliteitsverbetering en professionalisering. Scholen moeten zelf nagaan wat voorrang moet hebben'. Se bedoele, as men goed tusken de

rigels lêst, winliken: wy binne mei fan alles en noch wat yn ús skoallen oan de gong, mar leaver net mei it Frysk. Of leafst net mei it Frysk. En dat soe ek mar moai sa bliuwe moatte.

De bestjoerders klagen boppedat oer de regels. Dy moatte it leafst *frijbliuwend* wêze. 'Niet meer gedwongen regelgeving; minimum is de uitvoering en handhaving van wat nu wetelijk is voorgeschreven', fertelden se oan de stjoergroep. Wat se echt tinke, is grif: der moatte net mear wetlike regels komme foar it Frysk dy't *ferplichtings* jouwe. En benammen gjin *ferplichtings* foar it Frysk dy't goed te *kontrolearen* binne. It minimum oan wetjouwing foar it Frysk is no winliken al tefolle. Wat minder regels op dat stik wat better.

Sokke bestjoerders freegje derom om flink op har soademiter te krijen. Sokke benypte kweageasten mei sa'n hâlding hawwe der jierrenlang foar soarge dat fierwei de measte skoallen yn Fryslân noch altiten *swak* of *tige swak* binne as it om it Frysk giet. Wy, en dan haw ik it oer de *Feriening Frysk Underwiis*, wolle dat oars hawwe. Mar dat wisten de measte *Lyts Frisia-lêzers* grif wol. En as ik my fersin, dan kinne se altiten noch ús webstek rieplachtsje.¹² Hoe't it neffens ús wol mei it ûnderwiis yn it Frysk moat, hawwe wy opskreaun yn ús *Oanfalsplan Frysk* (2008).¹³

Hoe't it aanst komt as ús eigen provinsje werklik wat te sizzen (foech)

¹²Us webstek: www.fryskebeweging.nl/FerieningFryskUnderwiis [trochklikke]

¹³S.T. Hiemstra (inred.) e.o., *OANFALSPLAN FRYSK. Nei in fersterking fan de posysje fan it Frysk yn alle maatskiplike domeinen*. Drachten/Ljouwert, 2008 (2de pr.), 100 siden; oan te klikken op ús webstek (sjoch noat 12).

¹⁴It rapport mei de advizen fan de Stjoergroep Hoekstra is yn juny 2010 noch net buorkundich makke.

¹⁵Deselde dy't yn 2008 as steatsekretaris nei De Haach gong en letter boargemaster fan Rotterdam waard.

kriget oer it ûnderwiis yn it Frysk, wit ik op it stuit noch net.¹⁴ Mar it soe moai wêze as de 'kwaliteitsverbetering en professionalisering' fan it ûnderwiis dan echt ôftwongen wurde koe. En dan net foar alle mooglike en ûnmooglike doelen en aktiviteiten, mar foar it Frysk. Leafst in jiermanich *allinnich* foar it Frysk. Dêr is it nei mear as hûndert jier skoalstriid foar ús eigen taal hurd oan ta. De bestjoerders en har skoallen hawwe hiel wat yn te heljen. De klommende jierren hawwe se mear as klauwen oan it suverjen fan har gewisse.

Lodewijk Asscher

En no werom nei Lodewijk Asscher. Eigentlik hied er as wethâlder fan ûnderwiis yn Amsterdam allinnich wat te sizzen oer de *skoalgebouwen*. Amper foech dus. Dochs bemuoide er him fanatyk mei it ûnderwiis op swakke skoallen. Lykas ús stjoergroep fûn er ek dwerse bestjoerders op syn paad. Hampelmannen dy't fûnen dat er him nearne mei bemuoie mocht. Lykas wethâlder Aboutaleb¹⁵ woed er lykwols mear wêze as 'wethâlder fan skoalgebouwen'. Mar dan moasten der fansels wol bettere regels út De Haach komme, sa ornearren beide pommeranten.

Dêr koe en woe Asscher net op wachtsje as tûzenen bern net it ûnderwiis krije dêr't se neffens him rjocht op hiene. Skoallen koene mei

him dus in kontrakt ôfslute wêrby't se ekstra jild krige om harren ûnderwiis te ferbetterjen.¹⁶ Tagelyk stelde er dêr *hegere* easken oan as dat de yn-speksje die. Asscher fûn it healwiis dat der net folle oan dien wurde koe as bestjoeren in ferkearde mentaliteit hawwe. Dat se wol de hân ophâlde en wol jild út De Haach krije om har ûnderwiis te 'ferbetterjen', mar dêr winliken gjin ferantwurding fan ôf hoege te lizzen: "Behalve dat ze wat papieren naar Den Haag moeten sturen. Dat vind ik absurd. Vorig jaar november heb ik de prestaties van de basisscholen openbaar gemaakt. De besturen vroegen toen aan de minister om dat te verbieden. Een heel ouderwetse reactie: je mag dus niet laten zien wat er met het belastinggeld gebeurt. Ik kreeg van de minister per kerende post te horen dat het in orde was, maar ik vind dit symptomen van een systeem waarin de autonomie is doorgesloten. Autonomie was indertijd het antwoord op verkeerde bemoeizucht van de overheid. Daarnaast is er de traditie van de non-interventie van artikel 23 (*frijheid fan ûnderwiis*, sth). Maar het kan nooit een excuus zijn om slecht onderwijs te geven." (s. 29)¹⁷

En sa is it mar krekt. Likegoed as it om min ûnderwiis yn ús eigen taal en kultuer giet. Dat heart ûnderwiis

fan it boppeste buordsje te wêzen. *Gjin of min* ûnderwiis yn it Frysk as fak en mei it Frysk as fiertaal kin op gjin inkelde wize goedpraat wurde. En de needsaak om dat te feroarjen mei gjin 'autonome' ôfwar-refleksen oproppe. Dat moat ús bestjoerders dus ôflearde wurde. Mei straffen en beleanings. Skinner wist it wol. En dan kin it net oars of ús eigen provinsjale oerheid moat aanst it foech hawwe om *effektive sanksjes* op te lizzen as dy kwantiteit en kwaliteit útbliuwe.

It Frysk

Goed ûnderwiis yn it Frysk is ús natuerlik rjocht. En it is de djoere plicht fan bestjoerders om dat te leverjen. En betelje Friezen ek net likegoed bestelling? It Frysk heart dus ek om dy reden net oan it efterste oer te lizzen. En fansels, de risseltaten fan dat Frysktalich ûnderwiis moatte *objektyf* en *betrouber* metten wurde. En dêrnei iepenbier makke: 'Barbertje moet maar hangen', as der amper wat prestearre wurdt. Jo sjogge it: en, en, en, en ...

En Lodewijk Asscher? Dat is dus in man nei ús hert. Lykas hy akseptearret de FFU gjin ferlechjes. De FFU striidt foar goed trijetalich ûnderwiis en foar gâns *ferplichte* ûnderwiis yn it Frysk, yn alle skoaltypen, yn alle

¹⁶Ferlykje ek de aktiviteiten (projekten) dy't de Provinsje subsidiearret op grûn fan de troch Provinsjale Steaten fêststeld ûnderwiisnoata *Boppeslach* (novimber 2006); benammen de *Litvoeringsregeling van 3 juli 2007, houdende regels betreffende subsidiëring van activiteiten op het terrein van cultuur, taal en onderwijs* [Uitvoeringsregeling projectsubsidies cultuur, taal en onderwijs], laatstelijk gewijzigd op 13 oktober 2009.

¹⁷Neffens de *Ljouwerter Krante* fan 21 juny 2010 kaam Lodewijk Asscher ek yn it nijs mei it útstel om 'lokjoden' yn te setten om antysemitysk geweld tsjin te gean: "Het past in zijn voornemen om te kijken naar onorthodoxe maatregelen om het geweld tegen joden en homo's te stoppen. (s 1)". Neffens in wurdfierder fan Asscher yn *NRC Handelsblad* fan 25 juny, 2010 (s. 3): "Het past in zijn voornemen te kijken naar onorthodoxe maatregelen om het geweld te stoppen waarbij discriminatie in het spel is". Wêrom soe der yn Fryslân net neitocht wurde moatte oft dêr ek net ûnotterdokse maatregels te betinken binne om de diskriminaasje fan it Frysk en de Frysktaligen te bekampjen en it Frysk yn de (measte) skoallen (gâns) better op "e kluten te helpen"?

klassen en foar jong en âld. Mei in effektive *kontrôle* dêrop. En fansels: *ferplichte eksamens!* Us skoalbestjoerders moatte (ek) mar omstean leare!

Mei stipe fan jo kinne wy dêr wat oan dwaan. Hjelpe jo mei? Dat soe Douwe Kalma grif ek dien hawwe, as er noch libbe hie.¹⁸

--- o O o ---

Oan de Haadredakteur fan de Ljouwerter krante

Achte Snijder,

Neffens de krante fan 25 septimber sil de redaksje tenei de offisjele gemeente- en doarpsnammen skriuwe en de sûnt 1996 al besteande, no sa njonkelytsen ek ynboargere, eigentalige lânsnamme. Men kin der wakkere wiis mei wêze dat de nammejouwing haadredaksjoneel mienen en tinken wurden is. Yn it neikommende woe ik noch ien en oar oer de oergong Hollânsk-Frysk fan de ierdrykskundige nammen 'sizze'.

Jo soene yndertiid op mear as ien plak mei de lêzers prate oer wat har tocht fan ús lân – doe noch Friesland te jowes – en fan de krante. (LC 15 febrewaris) Jo soene nei Surhústerfean ta en nei Drachten en as lêste nei St. Anne ta. Oan It Bilt binne jo lykwols net takommen en dêre, foar my tichtstby, hie ik mei jo prate wollen. Ik woe mei wat krantekniptels bewiis leverje fan de nammegriemerij fan de redaksje. It moat no mar koarter om 'e hoeke en skriftlik. Wat foarbylden:

- 1. Doarpsnammen. It wie noch geregeldwei fan Beetgumermolen, Berlikum Cornjum, Danwoude, Dronrijp, Veenwouden, ensamear. Guon fan jo folk wisten net iens fan De Westereen.*
- 2. Wetternammen. Dokkumer Ee, Fluessen, Hegemermar, Sneekermeer (De Snitsermar, It Snitser Mar) Goaiingarypster Puollen wie foar suver alle krantskriuwers in te slimme namme.*
- 3. Lânsnamme. Jo foargonger woe amper wat fan Fryslân witte. Syn folk mocht allinnich mar yn bestjoerlike saken dy namme brûke. Mar it rekke yn de nammebringst fertize en skreau gauris fan Friesland, dêr't neffens de haadredaksjonele regel Fryslan stean moatten hie. Op 't lêst waard ús eigentalige lânsnamme sa goed as wei.*

En no, nei fjirtjin jier fan Strideraasje tusken krantemacht en lêzersûnmacht, achtsje jo Fryslân in sa njonkelytsen wol ynboargere namme, dy't jo tenei ek sa 'staverje' litte sille. Lykwols lykje jo redakteuren der net yn mei te gean, fan har bekearing is yn de krante teminsten noch neat te fernimmen. Suver as in deasûnde kaam de reklame my oan fan sa'n 0.22 kante meter: fiifris stie der yn ûnbidich grutte letters it ferâlde Friesland yn. (LC 3 oktober)

¹⁸Sjoch ris op ús webstek: www.fryskebeweging.nl/FerieningFryskUnderwiis. En klik dan ek ris ús *Oansfulsplan Frysk* oan, bgl. by *Aktiviteiten & Brieven 2010*, útging 29-03-2010. Jo kinne ús ek skiewiele troch stiper te wurden foar € 10 jiers. Opjaan: ffupost@hotmail.com